

Jurista padomi

Pašvaldību atbildība atkritumu apsaimniekošanā: likuma grozījumi kā risinājums nepildītiem pienākumiem

LAURA LORETA MUCIŅA,
ZVĒRINĀTU ADVOKĀTU BIRŅA
ĢERSJURKĀNS JURISTA PALĪDZE

Atkritumu apsaimniekošana ir būtisks sabiedrības labklājības un vides aizsardzības jautājums. Diemžēl pašlaik Latvijā atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumi bieži vien ir nepietiekami pieejami un ne vienmēr nodrošina ērtu risinājumu iedzīvotājiem.

ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANAS NOZĪME UN PAŠVALDĪBU LOMA

Nepietiekama un ierobežota atkritumu apsaimniekošana rada nopietnas sekas videi un sabiedrībai. Ierobežota atkritumu atstāšanas vietu pieejamība veicina nelikumīgu atkritumu izmešanu mežā, ceļmalās un citviet, radot

vides piesārņojumu. Tas īpaši attiecas uz lielgabarīta atkritumiem, piemēram, mēbelēm, būvgružiem un elektroprecēm, kuru izvešana parasti ir maksas pakalpojums vai tiek organizēta pārāk reti, šo pakalpojumu padarot faktiski nepieejamu. Turklāt tas ne tikai kaitē dabas ainavai, bet arī saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un judikatūru uzliek zemes īpašniekiem pienākumu veikt gan preventīvus, gan novēršanas pasākumus, kas savukārt var prasīt nesamērīgus resursus no privātpersonām. Plašāk par šo iespējams izlasīt žurnāla janvāra numura publikācijā *Atkritumu atstāšana privātīpašumā: kurš atbild un kā rīkoties?*. Šāda situācija ir īpaši netaisnīga, jo tieši nepietiekami nodrošināti atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumi ir galvenais iemesls, kāpēc atkritumi tiek izmesti nekontrolēti, bet sekas un izmaksas par šādas rīcības novēršanu tiek uzliktas privātpersonām.

Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 1. punkts noteic, ka viena no pašvaldību autonomajām funkcijām ir organizēt sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus. Atkritumu apsaimniekošanas likums noteic, ka pašvaldībām ir, piemēram:

- jāizstrādā reģionālais atkritumu apsaimniekošanas plāns;
- jāizdod saistošie noteikumi par atkritumu apsaimniekošanu, nosakot teritorijas dalījumu zonās, prasības atkritumu savākšanai, šķirošanai un uzglabāšanai, kā arī maksājumu kārtību;
- jāizvēlas atkritumu apsaimnie-

kotājs, kas savāks, pārvadās, pārkraus, šķiros un uzglabās sadzīves atkritumus un māsaimniecībās radītos būvniecības atkritumus;

- jāorganizē atkritumu dalīta vākšana un jāuzrauga poligonu slēgšanas un rekultivācijas procesi;
- jāveicina iedzīvotāju iesaiste atkritumu rašanās novēršanā un šķirošanā, rīkojot izglītošanas pasākumus un kampaņas.

Turklāt 2024. gada 29. maija spriedumā Nr. SKA-545/2024 Senāts ir noteicis, ka pašvaldību pienākums organizēt iedzīvotājiem sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus nebeidzas ar to vien, vai pašvaldībā funkcionē tiesību normām atbilstoša sadzīves atkritumu dalītas savākšanas sistēma. Nodrošināt faktiski funkcionējoši atkritumu apsaimniekošanas sistēmu ir pašvaldības atbildība.

LIKUMA GROZĪJUMU PRIEKŠLIKUMI: NODROŠINĀT PIEEJAMU ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANU

Pašreizējā sistēma acīmredzami nav efektīva – pašvaldības atbilstoši likumam un saistošajiem noteikumiem nespēj nodrošināt atbilstošu atkritumu apsaimniekošanu, jo esošā prakse pierāda, ka nelikumīgu izgāztuvju un patvaļīgi izmestu atkritumu problēma turpina pastāvēt. Protams, to pilnībā nekad nevarēs likvidēt, bet pašvaldībām ir jāatrod veids, kā problēmu varētu maksimāli samazināt.

Lai veicinātu tīrāku vidi, samazinātu nelikumīgu atkritumu izmešanu un nodrošinātu ērtu un

pieejamu risinājumu visiem iedzīvotājiem, nepieciešami likuma grozījumi, kas paredzētu pašvaldībām papildu pienākumus un samazinātu iedzīvotāju atkarību no privātiem pakalpojumu sniedzējiem. Proti, efektīvs risinājums būtu Atkritumu apsaimniekošanas likumā noteikt, ka pašvaldības pienākumos ir nodrošināt sadzīves atkritumu atstāšanas vietu, kas iedzīvotājiem pieejama bez maksas jebkurā dienakts laikā. Lai gan tas, iespējams, nespētu pilnībā izskaust nelikumīgu atkritumu izmešanu, tas būtiski samazinātu tās apmērus.

Varētu iebilst, ka šāda pienākuma uzlikšana radītu papildu slogu un lielus finansiālos izdevumus, kas prasītu būtiskus budžeta pārdales

risinājumus vai papildu finansējuma piesaisti. Tomēr ilgtermiņā tas būtu efektīvākais risinājums, jo īpaši sabiedrības interesēs. Nodrošinot pieejamu un funkcionējošu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu, samazinātos nelikumīgā atkritumu izmešana, samazinot vides piesārņojumu un privātpašnieku slogu, kuriem šobrīd jātērē savi personīgie resursi citu radīto atkritumu savākšanai no saviem īpašumiem.

Efektīva atkritumu apsaimniekošana ir pašvaldību pienākums un būtisks faktors sabiedrības labklājībai un vides ilgtspējai. Pašreizējā sistēma nespēj novērst nelegālu atkritumu izmešanu, tāpēc ne-

pieciešami likuma grozījumi, kas skaidri noteiktu pašvaldību atbildību nodrošināt pieejamu, bezmaksas un efektīvu atkritumu savākšanas infrastruktūru. Latvijas Meža īpašnieku biedrība un citas reģionālās biedrības ir aicinātas aktīvi iesaistīties šīs problēmas risināšanā, vērsties pie likumdevēja un valsts institūcijām ar priekšlikumiem par atbildīgāku un efektīvāku pašvaldību iesaisti atkritumu apsaimniekošanā. Ņemot vērā, ka mežu un lauku teritoriju īpašnieki bieži ir tie, kas cieš no nelikumīgi izmestajiem atkritumiem, to pārstāvniecībai un kopīgai rīcībai ir būtiska loma tiesību aktu pilnveidošanā, lai panāktu taisnīgāku un ilgtspējīgāku risinājumu. ○

KOMPETENCE STABILITĀTE AIZRAUTĪBA

Uzticams partneris juridiskās
palīdzības sniegšanā

Pieredze, zināšanas
un neatlaidība

Drošs atbalsts mūsdienu
mainīgajā pasaulē

CersJurkāns
zvērinātu advokātu birojs

**PIEREDZĒJUŠI UN UZTICAMI
JURISPRUDENCES MARATONISTI**

STRĒLNIEKU IELA 9-4, RĪGA

TĀLR. 67365865

WWW.CERSJURKANS.LV

/CersJurkāns

/CersJurkāns

/cers_jurkans